

ויזרע יצחק

שנה טו'

פרשת "בהר בחקתי" הפטרה: "ה' עוזי ומעוזי" כב' אייר תשפ"ג	יוצא לאור ע"י מדרשת "ויזרע יצחק" ע"ש יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל	זמני השבת י"ג 18:52 כניסה יציאה ר"ת	ת"א 19:09 20:10 20:43	חיפה 19:00 20:11 20:43
---	--	--	--------------------------------	---------------------------------

הגיגים לפרשת השבוע

"וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר" (ויקרא כה' א)

"מה ענין שמיטה אצל הר סיני?" (רש"י)

מבאר רבינו החיד"א ב"ראש דוד" את הקשר בין הר סיני לשמיטה ואומר שבהר סיני, דהיינו במעמד מתן תורה, למדנו שאנו בבחינת "בנים" למקום, כי לגבי בן לא תופס הדין של "דבר מצרא", ומכיוון שהמלאכים לא זכו שהתורה תישאר בשמים מדינא "דבר מצרא" זו ראייה שיש לנו דין "בנים", גם עצם מתנת הארץ מוכיח שיש לנו דין של "בנים". ומדוע מוזכר הדבר דווקא כאן?

מסביר רבינו החיד"א שיש מקום לומר שהטעם של מצות השמיטה הוא כדי שלא תהיה לנו חזקה בארץ, והטעם הזה מראה שיש לנו דין של "עבדים" ולא דין של "בנים", לכן לפני שהחל הכתוב לדבר בדבר השמיטה, הוא דאג, ראשית, להוציא מהלב את טעם הזה, ומזכיר שיש לנו דין של בנים על פי שנים עדים, "תורה" ו"ארץ ישראל", וזה מה שאומר הכתוב "וידבר ה' אל משה בהר סיני" שם קבלתם את התורה, מדין "בנים" כאמור. גם מה שאומר הכתוב "כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם" מורה שאתם "בנים", ואחרי שהודיע הכתוב שיש לנו דין "בנים" הוא מצוה "ושבתה הארץ שבת לה" והטעם מצות השמיטה הוא להודיע שהארץ היא שלו, "שבת לה", למען תזכרו ותדעו שהארץ שלי, למרות שיש לכם דין "בנים".

"עשׂו עֲלֵיכם הַזֶּרַע עֲדָרְךָ וְעֵשׂו עֲלֵיכם תֹּמֵר כְּרֹמֶךָ וְאִסַּפְתָּ אֶת תְּבוּאֹתֶיהָ" (ויקרא כה' ג)

ה"אלשיך" הקדוש יוצא חוצץ כנגד הטענה שהטעם למצות השמיטה הוא כדי לתת לאדמה לנוח אחרי שזרעו אותה שש שנים רצופות וטוען שהפסוק שלפנינו הוא הראייה לכך כיון הכתוב פונה לבעל השדה כאומר לו: אתה, שיש לך שדה, שהרי הכתוב פונה אליו בלשון יחיד, "שש שנים תזרע שדך" בזו אחר זו, וכן "שש שנים תזמור כרמך" דהיינו רצופות. ותראה שלא תחסר היכול בשנה השנית ביחס לשנה הראשונה ולא ביכול של השנה השלישית ביחס לשנה השנית, וכן הלאה עד השנה הששית, השדה לא תגרע מתבואתה שנהגה לתת בשנים שקדמו, אפילו לא ביחס למה שהוציאה בשנה הראשונה. כי ארץ ישראל אינה כיתר הארצות שכוחן תש. על כן הארץ נקראת "ארץ זבת חלב ודבש" (שמות ג' ח), ארץ ששמנה וטובה זב מאליו, בהשגחת ה', ולא כמו ארצות אחרות הפועלות לפי הטבע שמתיש את כוחן.

"ולא תזנו איש את עמיתו ויראת מא-להיך" (ויקרא כה' יז)

"כאן הזהיר על אונאת דברים, שלא יקניט איש את חברו ולא ישיאנו עצה שאינה הוגנת לו, לפי דרכו והנאתו של יועץ. ואם תאמר: מי יודע אם נתכוונתי לרעה? לכך נאמר 'יראת מא-להיך, היודע מחשבות הוא יודע, כל דבר המסור ללב שאין מכיר אלא מי שהמחשבה בלבו נאמר בו 'יראת מא-להיך'" (רש"י)

גם רבינו בחיי אומר שהפסוק שלפנינו מזהיר מפני אונאת דברים, שלא להקניט את החבר ולא להשיא לו עצה שאינה הגונה לו, ואמרו חז"ל ש"כל השערים ננעלו חוץ משערי אונאה, שנאמר 'הנה ה' נצב על חומת אנך ובידו אנך' (עמוס ז' ז) (ב"מ נט.), ומסביר את הטעם לפי שהמתאנה מצטער ביותר, מחליש את דעתו, לבו נכנע על צרתו ומתפלל מתוך דאגת לבו בכוונה ותפילותו נשמעת. ואם יאמר "ומי יודע אם התכוונתי לרעה, לכן נאמר 'יראת מא-להיך".

נר ה' נשמת אדם העלון מוקדש לעילוי נשמת כל מתי ישראל ובכללם:

הרה"ג אליהו דרעי זצ"ל בן סוליקה נלב"ע כג' אייר תשע"ו

אריה שור בן נפתלי ומינה ז"ל נלב"ע יב' אדר תשפ"ג

תנצב"ה

מעוניין לקבל את העלון ישירות לתיבת הדוא"ל שלך? שלח מייל לכתובת: Yossef.Benhamo@gmail.com

העלון מיוסד לעילוי נשמת:

חביבה בנימין בת גורג'יה ז"ל
נלב"ע יא' ניסן תשס"ז

יצחק בנימין בר שורין ז"ל
נלב"ע יג' אדר ב' תשל"ג
תנצב"ה

יצחק בן חמו בר אסתר ז"ל
נלב"ע יג' אדר ב' תשס"ה

"אם בזקוּתִי תלכוּ" (ויקרא כו' ג')

על השאלה, מדוע מובא עניין לימוד התורה בלשון "הליכה" מביא ה"אור החיים" הקדוש לא פחות מ-42 תירוצים. אחד הטעמים הוא שהכתוב מתכוון בזה להודיע את גודלה המופלג של התועלת מהתורה, כי העוסק בתורה יתאוה תמיד ללכת אל העולם העליון, בראותו כי רב ערך התועלת המסובבת ממנה, וישאף להלך לפני ה', בארצות החיים. לפי הסבר זה מבאר ה"אור החיים" את הכתוב "אך א-להים יפדה נפשי מיד שאול כי יקחני סלה" (תהלים מט טז), שפירושו שכאשר האדם יהיה בטוח שהוא לא יראה שאול, ושהוא עתיד להתעדם בעדן ה', הוא בעצמו ישאף ויבקש מה', "כי יקחני סלה", שיקח אותו אליו. וכאילו אמר סלה כי יקחני. ומביא את המדרש שבו אומר אהרן למשה, כשעלו להר ההר למות שם, שאילו הוא היה יודע שזה הכבוד שמיועד לו, הוא היה מקווה ללכת עוד קודם. וזה מאמר הכתוב "אם בחקתי", כלומר כאשר תעמלו בתורה, באמצעות זה אתם מעצמכם, "תלכו", תחפצו ללכת לטעום את הטעם הנפלא שאין ערוך אליו.

"ונתנה הארץ יכולה" (ויקרא כו' ד')

מעיר הנצי"ב מולוּז'ין ב"העמק דבר" שכאן לא נאמר "פריה כמו שנאמר קודם ונתנה הארץ פריה" (ויקרא כה' יט). ומסביר שנתנת הארץ פרי, אחרי עבודת הארץ, אינו שכר מצוין, שהרי כך היא דרך העולם. אבל "יכולה" משמעו הולכה ממקום למקום, כמו בפירוש "יובל". וכלולות בו גם פירות שאינם באים על ידי הזריעה וגידול מקומי, אלא מגיעים מרחוק ומעומק הארץ עד שנעשו הפירות גדלים מהרגלם, כמו שידוע שיש בזה פיתוחים המצאות מהמומחים במלאכת גידולי הארץ. בזמן שישראל מתברכים, הארץ נותנת את יכולה כמסופר בגמרא (תענית כג). שבימי שמעון בן שטח היו החטים ככליות ועדשים כדינרי זהב. ומה שנאמר "ועץ השדה יתן פרי" הכוונה היא לאילנות שאינם גדלים בגנה ובהשגחת בעלים אלא גדלים ב"שדה" שהוא גדל פרא, משום כך בדרך כלל פירותיו מועטים וגרועים אבל בשעת הברכה גם הוא יתן את פריו האצור בכוחו בשפע.

"וכשלו איש באזויו" (ויקרא כו' ה')

"ומדרשו זה נכשל בעונו של זה שכל ישראל ערביין זה בזה" (רש"י)

מבאר ה"פנים יפות" שהטעם לכך שהכתוב קורא לעוון מכשול, "וכשלו", הוא משום שהעוון נעשה להם כהיתר, כמו שאמרו חז"ל "כיון שעבר עבירה ושנה נעשה לו כהיתר" (קידושין כ.). וזהו גם כאן כיון שלא הוכיחו את הרשעים כאשר עברו את העבירה, והם שנו בה, נעשה להם העוון להיתר. לפי זה אפשר לפרש את הכתוב "וסרתם מן הדרך... ללכת אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם" (דברים יא' כח), דהיינו שהאיסור לעבוד עבודה זרה נעשה להם כהיתר, וכן יש לפרש את הכתוב "ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם ויהי להם למוקש" (תהלים קו' לה), ופירושו שהעובד שהם התערבו בגוים, נעשה להם כמוקש שהוא מלשון מכשול, שנעשה להם כהיתר.

"וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר" (ויקרא כו' ז')

מדוע לא מזכיר הכתוב את האבות בסדר הנכון ומתחיל דווקא מאחרון האבות, "וזכרתי את בריתי יעקוב"? מסביר רבי אברהם סבע ב"צרור המור" לפי מה שרמזו חז"ל ששלוש בתי המקדש הם כנגד האבות, אברהם יצחק ויעקב. והבית השלישי, שאליהו אנו מצפים, ושהוא עתיד להיבנות ואינו עתיד להיחרב, הוא כנגד יעקב שקראו "בית". ולכן בגלות הרביעית שאנו נמצאים בה. אנו עתידים להיגאל ממנה בזכות יעקב. לכן מביא הכתוב את השם "יעקוב" מלא, עם האות ואו"ו. להורות על הגאולה העתידה שהיא באלף הששי כנגד הוא"ו, וכבר נתנו רבותינו סימן בזה "כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה ששים ושש" (בראשית מו' כו). ולכן אמר אחרון הנביאים "זכרו תורת משה עבדי" (מלאכי ג' כב). כיון שבזכות התורה ובזכות משה תהיה הגאולה העתידה. וידוע שיעקב בעל התורה שנאמר "ויעקב איש תם יושב אהלים" (בראשית כה' כז). ואמרו חז"ל שראויה התורה להינתן על ידי יעקב, אלא שלא הגיע הזמן. למדנו שבזכות יעקב יגאל הקב"ה את בניו, ומאחר שהוא הגואל האחרון ראוי לזכרו בראשונה. ולומר "וזכרתי את בריתי יעקוב" מלא בו"או. ואמרו חז"ל שהאות וא"ו היא האות וא"ו שנלקחה מאליהו, שיעקב לקח מאליהו ערבות עד שישלח לבשר את הגאולה שנאמר "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא" (מלאכי ג' כב).

"וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר" (ויקרא כו' ז')

אומר רבי אלימלך מליזנסק ב"נועם אלימלך" שלכאורה היה על הכתוב לומר לפי הסדר של אברהם יצחק ויעקוב, אך אנו רואים שהכתוב מזכיר את האבות בסדר הפוך יעקב יצחק אברהם, מדוע? ומתוך שהטעם הוא שהצדיק מבטל את הדינים, והוא עושה זאת על ידי זה שהוא מעלה אותם מלמטה למעלה, ומביא את הדינים לשורשם למעלה, ושם אין שטן ואין פגע רע, וכך הם נהפכים לרחמים, וזהו "וזכרתי את בריתי יעקב", דהיינו מלמטה למעלה.

לרפואת כל חולי עמו ישראל, ובכללם: פורטונה בן חמו בת סימונה, אלים מורלי בת לאה, שולה לוי בת גורג'יה, ענת בת שולה, יצחק בנימין בן אילנה, רונן בן איווט, מוטי נאור בן צביה.

הארות והערות ניתן להפנות לטלפון: 052-3268315 או בדוא"ל: Yossef.Benhamo@gmail.com

מדרשת "ויזרע יצחק" מרכז לתורה ושירה, בית כנסת "שבת אחים" נווה גן פ"ת:
שיעור "דף יומי" ימים א'-ה' 20:00-21:00, לימוד טעמי המקרא יום ב' 19:00-20:00, לימוד פיוטים יום ה' 19:00-20:00
גמ"ח "יד יצחק": מבחר תפילין רש"י (ספרדי, אשכנזי, איטרי) גמ"ח "בית יצחק": ספרים ל"חנוכת בית" ו"ברית יצחק"
לבירור פרטים ולהשאלה: בן חמו יוסף 052-3268315, 050-6292492